

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

הפשט של הדרש (שיעור מס' 192)

ר' יצחק אברהם טברסקי (ytwersky@gmail.com)

א. הפשט בדרש

1. רחב הזונה

מדרש תנחומא שלח (פרק א)

מה עשתה רחב נטלה אותם להטמינם אמר לה פנחס אני כהן והכהנים נמשלו למלאכים שנאמר (מלאכי ב) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא והמלאך רוצה נראה רוצה אינו נראה... לפיכך אמר לה פנחס כשאני רוצה נראה וכשאני רוצה איני נראה ומנין שלא הטמינה אלא לכלב שנאמר (יהושע ב) ותקח האשה את שני האנשים ותצפנו ותצפנם אינו אומר כאן אלא ותצפנו ...

ספר יהושע (פרק ב)

(א) וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים אנשים מרגלים תרש לאמר לכו ראו את הארץ ואת יריחו ויילכו ויבאו בית אשה זונה ושמה רחב וישכבו שמה:
(ב) ויאמר למלך יריחו לאמר הנה אנשים באו הנה הלילה באו וישאלו לחרת את הארץ:
(ג) וישלח מלך יריחו אל רחב לאמר הוציאי האנשים הבאים אליך אשר באו לביתך כי לחפר את כל הארץ באו:
(ד) ותקח האשה את שני האנשים ותצפנו ותאמר כן באו אלי האנשים ולא ידעתי מאין הם:
(ה) ויהי השער לסגור בחשך והאנשים יצאו לא ידעתי אנה הלכו האנשים רדפו מהר אחריהם כי תשיגום:
(ו) והיא העלתם הגגה ותטמנם בפשתי העץ הערכות לה על הגג:
(ז) והאנשים רדפו אחריהם דרך הירדן על המעברות והשער סגרו אחריו כאשר יצאו הרדפים אחריהם:
(ח) והמה טרם ישכבון והיא עלתה עליהם על הגג:
(יב) ועתה השכעו נא לי בה' כי עשיתי עמכם חסד ועשיתם גם אתם עם בית אבי חסד ונתתם לי אות אמת:
(יד) ויאמרו לה האנשים נפשנו תקימכם למות אם לא תגידו את דברנו זה והיה בנת ה' לנו את הארץ ועשינו עמך חסד ואמת:
(טז) ותאמר להם ההרה לכו פן יפגעו בכם הרדפים ונתבתם שמה שלשת ימים עד שוב הרדפים ואחר תלכו לדרךכם:

ספר בראשית (פרק יט)

(ה) ויקראו אל לוט ויאמרו לו איה האנשים אשר באו אליך הלילה הוציאם אלינו ונדעך אתם:
(ו) ויצא אלהם לוט הפתחה והדלת סגר אחריו:

(יא) ואת האנשים אשר פתח הבית הכו בסגורים מקטן ועד גדול וילאו למצא הפתח:

ספר יהושע (פרק ו)

(יז) והיתה העיר חרם היא וכל אשר בה לה' רק רחב הזונה תקיה היא וכל אשר אמה בבית פי הקבאמה את המלאכים אשר שלחנה:

מדרש תנחומא בלק (פרק יז)

(יז) ויחל העם לזנות יש מעינות שמגדלין גבורים ויש שמגדלין חלשים ויש מגדלות נאים ויש מכוערים ויש צנועין ויש שטופין בזמה ומעין שטים של זנות היה והוא היה משקה סדום... וכן את מוצא מימות אברהם לא נפרץ אחד מהם בזנות כיון שבאו לשטים ושתו מימיו נפרצו בזנות שנאמר ויחל העם לזנות... אמותיהן התחילו בזנות ותאמר הבכירה אל הצעירה לכה נשקה את אבינו וגו' ויהי ממחרת ותאמר הבכירה אל הצעירה וגו' (בראשית יט) למדה אחותה לפיכך חשב הכתוב הצעירה ולא פירשה אלא ותשכב עמו ובגדולה כתיב ותשכב את אביה אותה שפתחה בזנות תחלה השלימו בנותיה אחריה שנאמר ויחל העם לזנות אל בנות מואב:

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

2. אלישע

ברכות (ז):

ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא אמר רבי יוסי ברבי חנינא מכאן שהאשה מכרת באורחין יותר מן האיש קדוש הוא מנא ידעה רב ושמואל חד אמר שלא ראתה זכוב עובר על שלחנו וחד אמר סדין של פשתן הציעה על מטתו ולא ראתה קרי עליו

מלכים ב פרק א

(ב) ויפל אחזיה בעד השבכה בעליתו אשר בשמרון ויחל וישלח מלאכים ויאמר אלהם לכו דרשו בבעל זכוב אלהי עקרון אם אחיה מחלי זה: (ג) ומלאך ה' דבר אל אליה התשבי קום עלה לקראת מלאכי מלך שמרון ודבר אלהם המבלי אין אלהים בישראל אתם הלכים לדרש בבעל זכוב אלהי עקרון: (ד) ולכן כה אמר ה' המטה אשר עלית שם לא תרד ממנה כי מות תמות וילך אליה:

מלכים ב פרק ב

(א) ויהי בהעלות ה' את אליהו בסערה השמים וילך אליהו ואלישע מן הגלגל:
(ב) ויאמר אליהו אל אלישע שב נא פה כי ה' שלחני עד בית אל ויאמר אלישע חי ה' וחי נפשך אם אעזבך וירדו בית אל:
(ט) ויהי כעברם ואליהו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך בטרם אלקח מעמך ויאמר אלישע ויהי נא פי שנים ברוחך אלי:
(י) ויאמר הקשית לשאול אם תראה אתי לקח מאתך יהי לך כן ואם אין לא יהיה:
(יא) ויהי המה הלכים הלוך ודבר והנה רכב אש וסוסי אש ויפרדו בין שניהם ויעלאליהו בסערה השמים:
(יב) ואלישע ראה והוא מצעק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו ולא ראהו עוד ויחזקבבגדיו ויקרעם לשנים קרעים:
(יג) וירם את אדרת אליהו אשר נפלה מעליו וישב ויעמד על שפת הירדן:
(כג) ויעל משם בית אל והוא עלה בדרך ונערים קטנים יצאו מן העיר ויתקלסו בו ויאמרו לו עלה קרח עלה קרח:

מלכים ב פרק ד

(לח) ואלישע שב הגלגלה והרעב בארץ ובני הנביאים ישבים לפניו ויאמר לנערו שפת הסיר הגדולה ובשל נזיד לבני הנביאים:
(לט) ויצא אחד אל השדה ללקט ארת וימצא גפן שדה וילקט ממנו פקעת שדה מלא בגדו ויבא ויפלח אל סיר הנזיד כי לא ידעה:
(מד) ויתן לפניהם ויאכלו ויותרו כדבר ה': פ

מלכים ב פרק יג

(יד) ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו וירד אליו יואש מלך ישראל ויבך על פניו ויאמר אבי אבי רכב ישראל ופרשיו:

יבמות (עו.)

אמר אביי אטו כ"ע יעקב אבינו הואי דכתיב ביה כחי וראשית אוני שלא ראה קרי מימי

בראשית (פרק מט)

(ג) רַאוּבֵן בְּכָרִי אֲמָה פְּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי יִתֵּר שְׂאֵת וְיִתֵּר עֵז: (ד) פְּחֵז כַּמִּים אֵל תוֹתֵר כִּי עֲלִית מִשְׁכְּבִי אָבִיךָ אֵז חֲלִלְתָּ יְצוּעֵי עֲלֶה:

3. המשכן

מדרש תנחומא תרומה פרק ג

ויקחו לי תרומה זה שהכתוב אומר אהבתי אתכם אמר ה' ואמרתם במה אהבתנו (מלאכי א) וכתוב (שם) ואת עשו שנאתי מעשה בטורנוסרופוס ששאל את רבי עקיבא א"ל למה הקב"ה שונא אותנו שכתב ואת עשו שנאתי א"ל למחר אני משיבך למחר א"ל רבי עקיבא מה חלמת זה הלילה ומה ראית א"ל בחלומי היה לי הלילה שני כלבים אחד שמו רופוס ואחד שמו רופינא מיד כעס א"ל לא קראת שם כלביך אלא על שמי ושם אשתי נתחייבת הריגה למלכות א"ל רבי עקיבא ומה בינך לביניהם אתה אוכל ושותה והן אוכלין ושותין אתה פרה ורבה והן פריין ורביין אתה מת והן מתים ועל שקראתי שמם בשמך כעסת והקב"ה נוטה שמים ויוסד ארץ ממית ומחיה אתה נוטל עץ וקורא אותו אלהים כשמו לא כ"ש שיהא שונא לכם הוי ואת עשו שנאתי ... הוי כי לקח טוב נתתי לכם אמר להן הקב"ה לישראל התורה שלי ונטלתם אותה קחו אותי עמה שנאמר ויקחו לי תרומה:

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

שמות (כה: פלב, לה)

והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב מעשה ארג כפי תחרא יהיה לו לא יקרע:
והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבאו אל הקדש לפני ה' ובצאתו ולא ימות:

סנהדרין (לט.)

אמר ליה ההוא מינא לרבי אבהו אלקיכם כהן הוא דכ' ויקחו לי תרומה כי קבריה למשה במאי טביל

4. יוסף ואחיו

בראשית רבה (פרשה צג)

ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי ויגשו- הראה להן מילה. ויאמר אני יוסף אחיכם.

בראשית רבה (פרשה צא)

...ונתן שמותם לבעל האוצר ואמר לו ראה כשיבואו האנשים אלו לידך תפוש אותם ושגר אותם לפני, עברו **שלושת ימים** ולא באו מיד נטל יוסף שבעים גבורים מבית המלך ושגר בשבילם לבקש אותם בשוק הלכו ומצאו אותם בשוק של זונות ומה טיבן בשוק של זונות אלא אמרו אחינו יוסף יפה תואר ויפה מראה שמא בקובא הוא ותפשו אותן והביאום לפני יוסף, מיד ויתנכר אליהם וידבר אתם קשות מלמד שנעשה להם כנכרי, נטל את הגביע והקיש בו א"ל אני רואה בגביע מרגלים אתם, אמרו לו כנים אנחנו אלא כך ציונו אבינו אל תכנסו בשער אחד וכו', **אמר להם בשוק של זונות מה טיבכם לא הייתם מתייראים מן העין, לא כך צוואת אביכם, אמרו לו אבידה אבדה לנו והיינו מבקשין אותה שם**, אמר להם איזו אבידה אני רואה בגביע ששנים מכם החריבו כרך גדול של שכם ואח"כ מכתם אחיכם לערביים, מיד נזדעזעו ואמרו לו שנים עשר אחים אנחנו בני אבינו, אמר להן והיכן הם השנים, אמרו לו האחד איננו מת והקטן היום את אבינו, אמר להם הביאו אחיכם הקטן אלי וגו', **לקח את שמעון ואסר אותו:**

בראשית (פרק מב)

(טז) שלחו מכם אחד ויקח את אחיכם ואתם האסרו ויבחנו דבריכם האמת אתכם ואם לא חי פרעה כי מרגלים אתם:
(יז) ויאסף אתם אל משמר **שלושת ימים**: (יח) ויאמר אלהם יוסף **ביום השלישי** זאת עשו וחיו את האלהים אני ירא:
(כד) ויסב מעליהם ויבך וישב אלהם וידבר אלהם ויקח מאתם את **שמעון** ויאסר אתו לעיניהם:

בראשית (פרק מג)

(יח) וייראו האנשים כי הובאו בית יוסף ויאמרו על דבר הכסף השב באמתחתינו בתחלה אנחנו מובאים להתגלל עלינו ולהתנפל עלינו ולקחת אתנו לעבדים **ואת חמרינו:**

בראשית (פרק לד)

(י) ואתנו תשבו והארץ תהיה לפניכם **שבו וסחרו** והאחזו בה:
(כא) האנשים האלה שלמים הם אתנו **וישבו בארץ ויסחרו אתה**
והארץ הנה רחבת ידיים לפניכם את בנתם נקח לנו לנשים ואת
בנתינו נתן להם:

בראשית (פרק מב)

(לד) והביאו את אחיכם הקטן אלי ואדעה כי לא
מרגלים אתם כי כנים אתם את אחיכם אתן לכם **ואת הארץ תסחרו:**

5. שרה אמינו

בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת וירא (פרשה מז פסקא ח)

[ויקח חמאה וחלב] וגו'... ופת איכן הוא, אפרים מקשאה תלמיד ר' מאיר מש' ר' מאיר פרסה נידה וניטמאת העיסה

ויקרא (פרק יב)

(ב) דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא: (ג) וביום השמיני ימול בשר ערלתו:

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

ב. השירה של המדרש

ספר מורה הנבוכים (חלק ג פרק מג)
... על צד הדרשות שדרכם ידוע למי שהבין דרכיהם, וזה שהם אצלם כדמות מליצת השיר...

1. אליעזר והגר

בראשית רבה

שמנה עשר ושלוש מאות ריש לקיש בשם בר קפרא אליעזר לבדו היה, מנין אליעזר ל"ח וג' מאות

בראשית רבה

אמר ר"ש בן יוחאי הגר בתו של פרעה היתה וכיון שראה פרעה מעשים שנעשו לשרה בביתו נטל בתו ונתנה לו, אמר מוטב שתהא בתי שפחה בבית זה, ולא גבירה בבית אחר, הה"ד (בראשית טז) ולה שפחה מצרית ושמה הגר, הא אגריך

בראשית פרק טז

(א) אחר הדברים האלה היתה דבר ה' אל אברהם במחנה לאמר אל תירא אברהם אנכי מגן לך שחרך הרבה מאד:
(ב) ויאמר אברהם אדני ה' מה תתן לי ואנכי הולך ערירי וכן משק ביתי הוא דמשק אליעזר:

בראשית פרק יד

(כ) וברוך אל עליון אשר מגן צריף בידך ויתן לו מעשר מפל:

מדרש תנחומא (בוכר) פרשת לך לך

הוי אומר אשר מגן צריך בידך וגו'. אמר הקדוש ברוך הוא אחר הדברים האלה אתה מתירא, אל תירא אברהם

בראשית פרק טז

(א) ושרי אשת אברהם לא ילדה לו ולה שפחה מצרית ושמה הגר:
(ב) ותאמר שרי אל אברהם הנה נא עצרני ה' מלדת בא נא אל שפחתי אולי אפנה ממנה וישמע אברהם לקול שרי:

בראשית פרק יב

(יב) והיה פי יראו אתך המצרים ואמרו אשתו זאת והרגו אתי ואתך יחיו: (יג) אמרי נא אחתי את למען ייטב לי בעבורך ותיקתה נפשי בגללה: (יד) והי כבוא אברהם מצריתמה ויראו המצרים את האשה כי יפה הוא מאד: (טו) ויראו אתה שרי פרעה והללו אתה אל פרעה ותקח האשה בית פרעה:

2. יוסף והעגלה

בראשית רבה (פרשה צד)

ג ויעלו ממצרים ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי ויפג לבו... ר' לוי בשם ר' יוחנן בר שאול אמר להם אם יאמין לכם הרי מוטב ואם לאו אתם אומרים לו בשעה שפרשתי ממך לא בפרשת עגלה ערופה הייתי עוסק, הה"ד וירא את העגלות ותחי רוח...

בראשית (פרק מה)

(כו) ויגדו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא משל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם: (כז) וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אלהם וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם: (כח) ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי אלכה ואראנו בטרם אמות:

3. יעקב אבינו לא מת

תענית (ה):

הכי אמר רבי יוחנן יעקב אבינו לא מת אמר ליה וכי בכדי ספדו ספדניא וחנטו חנטייא וקברו קברייא אמר ליה מקרא אני דורש...

בראשית פרק מט

(לג) ויכל יעקב לצות את בניו ויאסף רגליו אל המטה ויגוע ויאסף אל עמיו: